

Berlinin uusi kansanteatteri.

Tämän teatterin tarkoituksena on saada työväestölle parhaita näytelmiä. Teatterin tunnuslauseena on: "Taide kansalle." Sisäänpääsymaksu on halpa, jotta työväki voi siellä käydä.

Sosialistinen teatteri ja työläisnäyttelijä

Kirj. M. Hahl

Koska se, mitä tässä kirjoituksessa sanotaan työväen näyttämöiden ja näyttelijäin tehtävästä, suuresti eroaa yleisestä vallallaolevasta käsityksestä, lienee asialle eduksi antaa "vieraan" asiantuntijan ensin sanoa mielipiteensä, osottamaan, että tämän kirjottajan mielipiteet eivät ole aivan "yksinäisiä", eikä niitä voida sivuuttaa itsetietoisella halveksivalla hymähdyksellä, kuten kaavoihin piintyneillä asianomaisilla on tapana tehdä "yksinäisen" mielipiteen arvostelun heitä kohdatessa.

Kirjoituksessaan "Sosialistinen kulttuuri" toveri Stanislaz Volsky sanoo mm. seuraavaa:

"Taide, kirjallisuus ja teatteri voivat käydä mahtaviksi aseiksi sosialistiselle kulttuurille. Tarkoitukseni ei ole sanoa, että tehtävämme olisi antaa työväenluokalle mahdollisuus nauttia nykyaikaisen taiteen siunauksista — on ehkä parempikin etteivät he nauti siitä. Minä tahdon sanoa, että tulee luoda uusi taide, sellainen jossa nykyisen työväenluokan erikoisominaisuudet tulevat esitetyiksi ei ainoastaan teon subjektissa, juonessa, vaan myös suorituksen teknillisissä metodeissa. Hienostunut älyllinen draama, mikä on porvariskirjallijain suosikki, täytyy korvata tahto-draamalla. Anatole Francen (joka on porvari luonteeltaan vaikka ei vakaumukseltaan) hienon skeptismin täytyy väistyä Verhaeren ja Gorkin uusromantiikan tieltä.

"Kasvatukselliselta kannalta katsoen on teatterilla ehkä vielä suu-

rempi merkitys kuin kirjallisuudella, siitä yksinkertaisesta syystä, että sen vaikutus on suoranaisempi ja sen tenho pikemmin hermojemme tunnettavissa kuin ymmärryksemme tuomittavissa ja punnittavissa.

"Minkälaisia vaikuttimia on sitte nykyajan teatterilla, malliteatterilla-kin tarjottavana kuulijoille? Ensinnäkin näyttämön ja katsomon välillä on juopa; ainoastaan näyttelijät näyttelevät, katsojakunta on passiivinen. Nykyaikaisessa teatterissa emme ole tuottajia, vaan kuluttajia. Istuen mukavasti nautimme me toisten ihmisten tragedioista sellaisina kuin ne kulkevat silmiemme ohi, ja niinmuodoin opimme me katsomaan mitä epämiellyttävintäkin todellisuutta, emme meitä valtaavana kappaleena vaan "mieltäkiinnittävänä psykologisena tilanteena". Nykyinen teatteri on koulu psykologista analyyseerausta varten ja samalla käytännöllistä välinpitämättömyyttä varten — todellinen heijastus porvarillisen yhteiskunnan jäsenten molemminpuolisista suhteista.

"Mitä näytelmäkappaleitten sisältyöön tulee, huomaamme niissä vanhan joutuksen rankarien ja joukkojen välillä. Päähenkilö on ainoa, johon mielenkiintomme keskittyy, kun taas muut muodostavat vain kehyksen, taustan sankarin töille, hänen kärsimyksilleen ja iloilleen. Ihmisten taluttajat toisella puolella, vastuuttomat joukot toisella — eikä juuri se ole järjestys nykyisessä porvarillisessa yhteiskunnassa? Tuollainen tyydyttäköön vain sellaisten ihmisten mukua ja haluja, jotka ovat individualisteja aatteiden ja käytännöllisten toimien suhteen. Mutta se ei voi tyydyttää sitä joukkoa, joka on kutsuttu muuttamaan ihmisten sisäiset suhteet, luomaan uuden elämän, toteuttamaan uusia aatteita.

"Sosialistisen teatterin malliksi kelpaavaa ei löydy nykyisestä porvarillisesta taiteesta, vaan vanhoista kreikkalaisista mysteριοista tai keskiajan uskonnollisista kappaleista, jotka joukot loivat ja esittivät ja joissa ei tunnettu mitään eroa näyttelijän ja katsomon välillä. Annetaan jokaisen näytellä, yhdistetään joukot näyttämöllä kuten ne yhdistetään poliittisessa taistelussakin. Sellainen on minun mielipiteeni mukaan ensimmäinen periaate sosialistista teatteria varten. Annetaan teatterin opetella ryhmätoimintaa, ja työläiskatsojain mieleen jää niin valtava vaikutus, että sitä on mahdoton unohtaa.

"Mutta mistä saadaan aiheita sellaisiin sosialistisiin mysteριοihin? Minä vastaan tähän toisella kysymyksellä. Jos kreikkalaisilla oli kärsivä Dionysoksensa, jos kritityillä on ollut kärsivä Kristusensa, eikä meillä ole kärsivä ihmisyys ainoana ajatustemme esineenä, ainoana aiheena jokapäiväisissä agitaationpuheissamme? Mistä saadaan sopiva aihe tragediaan, jos ei tästä.

"Monet toverit tietysti tekevät huomautuksia, käyttäen sitä usein kerrattua vastatodistetta että me emme vielä ole valmiita kehittämään omaa kulttuuriamme. Se olisi vakava huomautus, jos ei olisi mitään aineellisia perusehtoja sellaiselle kulttuurille. Mutta niin ei ole asianlaita. Meillä on kyllin aineellista pohjaa, mutta jostain käsittämättömästä syystä me emme välitä sille rakentaa. Meillä on rahastoja, meillä on yhdistyksiä ja järjestöjä, joilla on omat huoneustot ja teatterit, eikä kukaan sano ettemme olisi valmiita sen puolesta. Meillä on työläisiä, jotka kirjottavat runoja ja meillä on työläisnäyttelijöitä — kukaan ei voi sanoa ettemme ole valmiita sen puolesta. Meillä on työläisiä, jotka ovat valmiita uhraamaan vapautensa katumielenosotuksien tähden ja asettamaan itsensä vaaraan kiihotamalla lakkoon — eikä kukaan sano ettemme olisi valmiita sentähden. Mutta omia näytelmäkappaleita — niitten suhteen me emme ole valmiita; omia harjoituksia, jotka järjestelmällisesti valmistaisivat tyväenluokkaa tulevien taistelujen varalle — niitten suhteen me emme ole valmiita. Rakennuskiviä on suuri ryykkiö ja meidän täytyy tehdä parhaamme niiden lisäämiseksi moninkertaisiksi, mutta me emme uskalla tästä ryykkiöstä rakentaa omaa taloa. Eikö tämä ole vielä suurempi ristiriita kuin ne ristiriidat mitkä vallitsevat porvarillisessa yhteiskunnassa? Ranskan porvarit 18:nnessä vuosisadalla ei odottanut hallituksen kukistumista alkaakseen kehittämään omaa kulttuuriaan. Me nykyajan sosialistit olemme aivan samassa asemassa. Meillä ei ole mitään syytä vilvetyllä itseasiassa meillä on syytä kiiruhtaa."

Mikä edelläolevassa lainauksessa on tärkeintä, on voimakas painostus sosialistisen teatterin tarpeellisuudesta ja jyrkän eron tekeminen

porvarillisen ja sosialistisen näytelmän välillä ja samoin myöskin niiden esittämistavan välillä.

Suurentelematta puhuen, useimmilta työväen näyttämöiltä puuttuu näyttelemisvälineet, joita ilman mikään taitelijajoukkokaan ei voi saada tyydyttävää esitystä. Mutta tämä puutteellisuus on kuitenkin laskettava toisarvoiseksi ja helposti poistettavaksi. — Ja onhan meillä jo useita työläisten näytämöitä, joissa näyttämövälineiden puolesta voitaisiin näytellä siedettävästi, mutta puuttuu näytelmä-kappaleita ja näyttelijöitä.

Kun olisi nurinkurista toivoa mutta näyttelijää ensin, on meidän toivottava ensiksi uusia kappaleita, uusihenkisiä ja uusimuotoisia työläisten näytelmiä. Mutta kenenkä puoleen me käännyimme tämän toivomuksemme kanssa? Sosialistisen kirjailijankko puoleen huudolla: luo meille uusi näytelmä! Ei. Työläiskirjailija hän on jo jossain määrin valmis, ainakin yrittämään, mutta hänen kustantajansa ei ole vielä edes taipuvainkaan kustantamaan uutta näytelmää. Kustantaja odottaa suurta kysyntää, mutta yleisempi kysyntä ei tule ennen tarjoamista. Kustantaja odottaa mestaria, joka muuttamaan kolikkoa vastaan viskaisi hänelle uuden näytelmän, jossa arvostelija ei löytäisi pienintäkään vikaa, mutta mestariteosta ei synny ilman edelläkäyviä uuteen suuntaan harjoittelevia näytelmiä. Sosialistinenkin kustantaja vielä nykyään kustantaa mieluummin vanhaan malliin kirjoitetun porvarillisen kappaleen kuin työläiskirjailijan sommitteleman draaman. Ja tässä suhteessa toiveet lähimpään tulevaisuuteenkaan nähden eivät ole valoisia, ellei itse sosialistiset joukot tartu asiaan, yhteistoiminnan kautta hankkimaan uusia näy-

telmiä. Näytelmien kustantaminen, ollessaan huonosti kannattava liikeyritys, tulee kaikissa tapauksissa saamaan varsinaisilta kustantajilta toistaiseksi toisarvoisen huomion.

Näyttelijät luonnollisesti voisivat vaikuttaa paljon uuden näytelmän saamiseksi, jos he ymmärtäisivät ja haluaisivat vaikuttaa. Mutta hekin ikään kuin odottavat asioiden kehittymistä ehkä samanlaiseen tilanteeseen kuin oli ranskalaisessa teatterissa suuren vallankumouksen edellä ja sen alussa — että yleisö keskellä esitystä ryhtyi kiivaasti kiistelemään näyttelijäm kanssa kysymyksestä, miksi teatteri ei esitä sitä ja sitäkin kappaleita, jonka se tiesi olevan kirjoitettuna, ja usein keskeytettiin näytäntö melulla ja tappelulla.

Työläiskirjailijain näytelmiä vastaan voi olla paljonkin muistuttamista erittäinkin silloin kun muistutukset tehdään puhtaasti porvarillista näytelmää arvostelun ohjeena pitäen, mutta yhdessä suhteessa työläiskirjailijain näytelmät ovat uusia näytelmiä, joita ei voida korvata parhaimmillakaan porvarillisen kirjailijan kappaleilla: työläisen kirjoittamina ne eivät sisällä ainakaan itsetietoista porvarillisuutta, jota jokainen porvarillisen kirjailijan aatteellinen kappale sisältää. Siinä suhteessa heikoinkin työläiskirjailijan kokoonpanema näytelmä on paljon yläpuolella vanhan teatterikoulukunnan mukaisten arvostelijain ensiluokkaisiksi leimaamia porvarillisia kappaleita, ja ansaitsee työläisten huomion.

Meidän tulee lakata odottamasta uuden näytelmän mestaria ja saattaa julkisuuteen ne alotteet, mitä meillä on työläisten kirjoittamia näytelmiä, ja se tie tuo meille myöskin uuden näytelmän mestarin ennen pitkää.

Näyttelijät

Näyttelijäin puute ei poistu olenkaan ellei näyttelijäin kehittämiseksi anneta suurempaa huomiota yleisön sekä näyttelijäin itsensä taholta.

Jos me sosialistisessa liikkeessä panisimme näyttelijäin ja näytelmäeurojen johtajien kehittämiseksi kolmannen osankaan siitä huomiosta, mitä me panemme agitaattorien, sanomalehtimiesalkujen ja muiden toimihenkilöiden kehittämiseksi, meillä voisi olla loistavia näyttelijäneroja. Mutta me emme ole panneet sille mitään huomiota, vaikka suomalaisessa sosialistisessa liikkeessä näytelmäseuramme ovat hankkineet suurimman osan niistä varoista, joilla sosialistiosastojen taholta puolueloimintaa ja puoluelaitoksia ylläpidetään. Näytelmäseurojemme jäsenet ja niiden johtajat ovat saaneet kulkea "omia latuaan", kehittyä mihin suuntaan ovat osanneet, jos mihinkään; kukaan ei ole heitä ohjannut eikä tukenut tavalla, joka olisi heidän kehitystensä huomattavammin edistänyt, puhunnattakaan rahallisista uhrauksista näyttelijäimme kehittämiseksi.

Niinpä sitte voidaankin todeta, että työväennäyttämöillä on kehitytty aivan tavattomasti esityksien luvussa ja kirjavuudessa ja rahanhankintakeinoissa, mutta näyttelemissä ja kappaleiden valinnassa ei ole kehitytty juuri nimeksikään. Sosialistiosastojen näyttämöiltä esitetään sosialismia aatteenä sekä käytännöllisenä valtiollisena liikkeenä törkeästi häpäseviä näytelmiä, aivan kuin siinä ei olisi mitään moitittavaa, ja monia vuosia "lavalla olleet" näyttelijämme osottavat täydellistä asiantuntemattomuutta jokaisen jonkunkaan verran ajattelukykyä ja harkintaa vaativan uuden näytelmän esittä-

misessä. Ja tämä asiantuntemattomuus ei johdu ainoastaan siitä, että näyttelijöillämme ei ole aikaa pitkiin ja perinpohjaisiin harjoituksiin, vaan suurimpana syynä on aatteiden tuntemattomuus, ainakin mitä vanhempiin näyttelijöihimme tulee.

Joskin liikkeiden ja lausumisen kehittäminen on tärkeää, niin, sanottakoon se jyrkästi, niiden virheetön osaaminen ei ole työläisnäyttelijälle läheskään niin tärkeää kuin esitettävien aatteiden tunteminen. Neuvot lausumisesta jonkun puhetaidon oppaan mukaan, neuvot oikein hengittämisestä ja puhe-elinten kehittämisestä jonkun terveydenhoitokäsikirjan mukaan ja neuvot liikkeistä vanhan teatterikoulun mukaan eivät tee työläisnäyttelijää miksikään kyvyksi, jos häneltä puuttuu melkein kokonaan niiden aatteiden tunteminen, joita esitettävänä oleva kappale asettaa hänen esitettäväkseen.

Me voimme monilla hyvillä syillä asettaa työläisnäyttelijän ensimmäisiin välttämättömyyksiin aatteiden tuntemisen. Parhaatkaan teatterimaiset liikkeet ja virheettömminkään lausuminen eivät voi pakottaa esittäjänsä tuntemaan esitettävää aatetta, ja silloin kun sitä ei tunneta, parhainkin liike jää "kuolleeksi" elelemiseksi ja virheettöminkin lausuminen "kuolleeksi" kieleksi. Sensijaan esitettävän aatteen perinpohjainen tunteminen suorastaan pakottaa mukaiseensa esiintymiseen ja lausumiseen, se pakottaa näyttelijän "elämään" näyttämöllä eikä vain olemaan. Uuden näyttelijän, työläisnäyttelijän, tulee pyrkiä näyttämöllä "elämään"; muotokauneuden, liike- ja lausumistekniikan herroina olkoot vain toistaiseksi porvariiliset näyttelijät, meidän näyttelijämme ensimmäinen tehtävä on elästyä elävöit-

tävässä aatteiden tuntemisessa. Sitäpaitsi porvarillinen näyttelemisteknikkakaan ei kelpaa sosialistiseen teatteriin.

Työläisnäyttelijän aatteellinen kasvatus

Välttämättömämpää kuin teatterin historian tunteminen, on uudelle näyttelijälle ihmiskunnan historiaa tunteminen. Teatterin historiaa oppii hän ainoastaan teatterin kehityksen, mutta ihmiskunnan historiasta oppii hän kansojen yhteiskunnallisen kehityksen, joka on työläisnäyttelijälle paljon tärkeämpää kuin tieto teatteritaiteiluista. Kansojen yhteiskunnallisen kehityksen historiallinen ymmärtäminen auttaa näyttelijää tajuamaan kulloinkin kysymyksessä olevan ajan ajatus- ja käytöstapoja paljon paremmin kuin niitä voi päästä "rollista" tajuamaan. Työläisnäyttelijän pitäisi ensin lukea ihmiskunnan historia ja vasta sitte, jos on aikaa sellaiseenkin, teatterin historia.

Nykyisessä hengessään ja muodossaan esiintyvän historian oikein ymmärtämisessä on kylläkin suuria vaikeuksia, historian kirjoitusta kun on vallinnut idealistinen maailmankatsomus ja kun se sisältää tahallisia suuria väärennyksiäkin, mutta jos sen lukija on materialistisen maailmankatsomuksen valaisema hän voi verrattain helposti välttää joutumasta suurimpien historiallisten eksytysten vietäväksi.

Uudelle näyttelijälle ei riitä oman kansansa historian tunteminen, vaan tulee hänen tuntea ihmiskunnan historia yleensä, erittäinkin jos hän on amatöörinäyttelijä, joka on pakoitettu esiintymään lukuisammassa osissa kuin ammattinäyttelijä.

Porvarillinenkin teatteri on hy-

vin pitkälle kansainvälinen laitos, joka ainakin sensurista vapaissa maissa nopeasti sieppaa toisen kansan hengentuotteen esitettäväkseen, vieläpä useimpien maiden teattereilla on ollut voimakas taipumus esittää enempi ulkomaalaisia kuin kotimaisia kappaleita. Tuo taipumus onkin melkein ainoa porvarillisen teatterin valopilkku uusihevkenisen ankaran arvostelun edessä. Sitä ilettävän pikkumaista kansallistunteiden lietsomista, jolla koetetaan eristää jokainen kansa mahdollisimman kauaksi toisista kansoista, ja siten vaikeutetaan kansojen toistensa ymmärtämistä ja keskinäistä veljeytymistä, harjoitetaan porvarillisen yhteiskunnan kaikkien laitoksien kautta, mutta teatterissa sentään vähemmän kuin monissa muissa sen kulttuurilaitoksissa. Vaikkakin jokainen kansallisteatteri koettaa ulkomaalaiseen kappaleeseen ympätä omaa kansallistunnetta, vieläpä tapojaikin, teatterissa toisten kansojen hengentuotteiden halveksuminen ja raiskaaminen ei ole mennyt niin pitkälle kuin se on mennyt esimerkiksi kouluissa. Voimakkaammista ulkomaalaisista kappaleista katsoja saa voimakkaita sysäyksiä ymmärtääkseen ja lähentyäkseen toisia kansoja, vaikka porvarillinen teatterin johtaja onkin kappalletta myrkyttänyt "omalla kansallistunteella".

Työläisnäyttelijän tehtävä ei ole yrittääkään sotkea oman kansansa tunteita ja tapoja toisen kansan hengentuotteisiin, jos vain näytelmä puhtaasti alkuperäisenä on hänen katsojainsa ymmärrettävissä. Mitä puhtaammoin alkuperäisenä näyttelijä esittää muiden kansallisuuksien aatteita, tunteita ja tapoja sitä paremmin hän palvelee suurta päämäärää: ihmiskunnan veljeytymisen aatetta.

Tärkeämpää kuin estetiikan lukeminen on uudelle näyttelijälle materialistisen filosofian ja kehitysoopin tunteminen, koska ne paljon paremmin kuin nykyinen estetiikka johtavat näyttelijän huomaamaan taiteen korkeimman tarkoituksen ja tekemään eron rappeuttavan ja kohottavan taiteen välillä.

Tutustuttuansa materialismin ja kehitysoopin johtaviin ajatuksiin näyttelijä huomaa, että työväenluokan taiteilijan ei kannata harjoittaa "taidetta taiteen vuoksi", kuten vanha koulukunta niin kiihkaasti vaatii. Ja hän ei ainoastaan huomaa — hän innostuu uusiin eteensä avautuneihin tarkoituksiin niin valtavasti että mitkään "taidetta taiteen vuoksi" pyrkimykset eivät kykene hänelle selaista toimintakannustinta antamaan.

Niin paljon kuin viimeaikoina onkin usein kuuluisien tiedemies-tenkin taholta huudettu materialismin filosofiaa vastaan, se kuitenkin on ainoa missään määrin tyydyttävä elämän avain, puhumattakaan siitä että se köyhällistölle elämänyymmärryksen pohjana on tavattoman edullinen. Sen omattuamme meillä on sisäinen heijastusvalo, jonka avulla me näemme mahdollisimman pitkälle asioiden ytimeen. Tämän "heijastusvalon" omistajalle ei tule suuria aatteellisia yllätyksiä ja käsittelemättömyyksiä, jotka yhtenään ympäröivät sellaisen ihmisen ajatuksia, joka ei tunne materialismin perusteita eikä ole perehtynyt niiden mukaiseen ajattelutapaan. Näyttelijän, jos kenenkään, kehityk selle nuo aatteelliset yllätykset ovat tuhoavaa laatua ja helposti johtavat häntä "päin mäntyä", jos hän ei kykene niitä itsellensä selvittämään.

Jokaisen uuden näyttelijän pitäisi alkaa uransa materialismin filosofiaan perehtymällä, ja sen jälkeen hän voi lukea oikein yhtä hyvin historian kuin näytelmänsä "rollinkin".

Niin aatteen kuin taiteenkin kannalta asiaa katsoen näyttelijän tulee tuntea esitettävä henkilönsä mahdollisimman hyvin. Käsitteäksensä henkilönsä luonteen, joko merkillisenä erikoisena yksilöllisyytenä tai tavallisena yleisluontena, osana joukkosielusta. näyttelijän historiallisen tuntemisen lisäksi on välttämätöntä tuntea esitettävänsä myöskin sielutieteellisesti. Näyttelijälle on välttämätöntä tuntea sielutiedettä tieteenäkin eikä vain romaaneista ja näytelmistä saatuina enemmän tai vähemmän mielivaltaisina kuvuksina.

Nykyaikaisen sielutieteenkin oikein ymmärtämisessä tosin on lähes samat vaikeudet kuin historiinkin ymmärtämisessä, mutta materialistisen maailmankatsomuksen tunteminen avaa sielläkin useimmat solmut.

Tvöläisnäyttelijän pitäisi ennenkaikkea käsitellä joukkosielua, koska sen tunteminen on hänelle välttämätöntä kahdestakin tärkeästä syystä. Ensiksikin, kaikesta yksilöllisyydestä kiinniriippumistaan huolimatta jokainen nykyaikainen teatteri on pakoitettu kulkemaan joukkoaatteiden ja joukkoliikkeiden esittämistä kohti, koska merkitsevät näytelmät yhä enemmän ja enemmän tullaan kirjoittamaan siinä hengessä. Työväen näytelmistä tulevat häviämään keinoitekoiset sankarit ja sankarittaret ja sijaan tulevat joukot ja joukkojen psykologia. Lähimmän tulevaisuuden työväen näytelmissä nuonen jännittäväisyys ei tule riippumaan yksilön

suurista aatteista ja teoista, vaan joukkojen aatteista ja joukkojen teoista, joiden laadun ja ilmenemistavan määrääjänä ovat yhteiskunnalliset voimat. Toiseksi, joukko-sielun tunteminen tekee näyttelijän kykeneväksi arvioimaan, mikä vaikutuksen tekee mikin näytelmä ja sen kukin osa erikseen katsojiin, jonka tietäminen on tärkeää niin hyvin kappaleiden valintaan kuin yhteisnäyttelyyn ja yksityisenkin osan esittämiseen nähden.

Työläisnäyttelijän tekniikka.

Työläisnäyttelijän tulisi kokonaan hyljätä se ajatus, ettei olisi olemassakaan mitään uutta näyttelimestekniikkaa, sillä sellaista on, vaikkakaan sitä ei liene missään sanottavasti käytännössä kekeiltu. Jos teatterille asetetaan joku yhteiskunnallinen ja yleisinhimillinen suuraatteellinen tarkoitus, jota sen tulee palvella, silloin voidaan määritellä myöskin näyttelimestekniikan rajaviivat.

Esteettiset näkökannat liikkeissä, maskeerauksessa ja pukeutumisessa ovat luonnollisesti huonoinmassakin teatterissa paremmin huomioon otetut kuin tavallisessa elämässä, mutta vallitsevien esteettisten käsitteiden nurlin-kurisuus johtaa työläisnäyttelijänkin hyvin helposti harhaan ja saattaa hänet näyttelimestekniikkallansa palvelemaan kaikkea muuta kuin jaloja yhteiskunnallisia ja yleisinhimillisiä päämääriä.

Niinpä, jos näyttelijä näytellessänsä esimerkiksi "muotinukke" tai keikaria tekee tai koettaa tehdä tyyppistä katsomoa miellyttävän, hän yrittää kokonaan väärrään suuntaan. Oikeampi, jaloimpaa päämäärää palveleva suunta kehottaa näyttelijää tekemään "muotinukesta" ja keikarista kat-

somolle vastenmielisen tyyppin, halveksimista ja inhoa herättävän tyyppin, jollaiseksi pyrkimiseen katsojissa ei synny halua.

Pyrkimällä näyttelimestekniikkaan, joka esittää esimerkiksi muodin turmiollisuuden ja synnyttää katsomossa vastenmielisyyttä epäterveellistä muotia vastaan, silloin näyttelijä on taiteilija, joka näyttelemisellään edistää terveen ihmisyyden suurta asiaa, jonka palveleminen tulisi olla työläisnäyttelijän yksi tärkeistä tehtävistä.

Tervettä elämää esittäessään taas uusia tarkoituksia palvelevan näyttelijän tulee esittää se mahdollisimman voimakkaasti ja selkälaisella tekniikalla, että vastakoh-ta rappeutuneen ja terveen tyyppin välillä on mahdollisimman selvä, terveen elämän eduksi, että katsoja saa innostusta pyrkiä siihen, mihin näyttelijä esityksellään antoi aihetta.

Jos näytellään esimerkiksi tervettä ja jossain määrin henkises-tikin kehitynyttä naista, aatteellisen tarkoituksen kannalta katsoen, on häväistys taiteelle sekä tyyppille, jos näyttelijätär pukeutuu kureliiveihin, joiden teräspingot-timet näkyvät katsomoon saakka.

Vain ääriiviivat uudesta tekniikasta sanottuna, näyttelijän liikkeissään, pukentumisessaan ja maskeerauksessaan tulee palvella nykyistä korkeampaa aatteellista ja taiteellista tarkoitusta: jalostamistarkoitusta. Rappeutunut ja rappeutuva tyyppi on esitettävä niin että se huomataan rappeutuneeksi ja rappeuttavaksi ja terve tyyppi siihen voimakasta pyrkimystä herättäväksi.

Uutta näyttelimestekniikkaa voitaisiin hyvällä menestyksellä jossain määrin sovittaa nykyisiinkin näytelmiin, jos näyttelijämme oli-

sivat tietoisia näyttelmissensä aatteellisista tarkoituksista, eivätkä olisi vanhan vallitsevan teatterikoulukunnan sokeasti ohjattavissa. Vallitsevalla teatterikoulukunnalla on uutta tekniikkaa vastaan se huomautus että siten menettelemällä näyttelijä väärentäisi esitetävänsä tyyppiin. Muistutus on aivan oikea mutta se ei ole pätevä. Jokainen tyyppi nykyisessä näytelmässä on enemmän tai vähemmän tekemällä tehty ja liioiteltu — "väärennetty". Siis nykyäänkin, kirjailija "väärentää" ensin ja näyttelijä "väärentää" lisäksi, sillä eroituksella, että nykyään tuo tyyppiin "väärentäminen" käy väärrään suuntaan. Rappentuneisuudella herätetään vain sääliä itseensä rappentunutta kohtaan, eikä vastenmielisyyttä rappentumiseen ja rappentaviin syihin, ja terveen ja sairaan vastakohtaa ei tehdä kyllin selväksi katsojille.

Miksikä ei voitaisi "väärentää" hyödyllisempään suuntaan?

Sitäpaitsi, uusi näytelmä tulee tässäkin suhteessa tekemään jyrkän eron nykyisestä porvarillisesta näytelmästä. Samoin kuin se tulee aatteellisesti selventymään asettamalla sankarin psykologian sijaan joukkopsykologian, samoin se tulee esityksessä vaatimaan näyttelmistekniikkaa, joka palvelee määrättyjä yhteiskunnallisia ja yleisinhimillisiä kehitystarkoituksia.

Työläisnäyttelijällä olisi aika alkaa pyrkiä näyttelmistekniikassa siihen, mihin uusi näytelmä häntä kutsuu.

Määrätyn tarkoituksen palveleminen.

Suurin vika kaikissa amatööri-näyttelijöissä ja näyttämöissä on se, että ne eivät palvele mitään määrättyä aatteellista tarkoitusta —

ellei sellaiseksi lasketa rahanhankkimista aatteellisiin tarkoituksiin. Ne esittävät ihanassa sekamelskassa kaikkia tunnettuja aatteita sisältäviä näytelmiä, josta johtuu että esityksen kasvatusopillinen puoli on jokseenkin vähäinen, esitetävien aatteiden kirjavuuden tähden kun mikään johtavistakaan aatteista ei jää katsojiin vaikuttavaksi. Porvarilliset teatterit siinä suhteessa ovat luonnollisesti paljon elvellä työläisten näyttämöistä, porvarilliset teatterit kun voimakkaasti palvelevat määrättyjä porvarilliskansallisia ja yhteiskunnallisia tarkoituksia.

Sellainen sekamelska, kaikkien tarkoitusten näyttämöllä palveleminen, voidaan työläisten näyttämöiltä poistaa uusilla kappaleilla ja entisen hyvällä valinnalla. Mutta juuri näytelmien valinta vaatii näyttelijältä kaikkien merkittävempien yhteiskunnallisten aatteiden tuntemista. Näyttelijän onnistuakseen näytelmien valinnassa pitäisi nykyään olla selvillä ainakin kapitalismin, sosialismin ja anarkismin johtavista aatteista. Jos näyttelijämme tuntisivat nuo aatteet edes pääkohdissaan, olisi näytelmien valinta helppoa, eikä sattuisi sellaisia räikeyksiä, kuten nykyään melkein jokaisella työväen näyttämöllä sattuu, että esitetään sosialistisia aatteita törkeästi häpäiseviä näytelmiä.

Näytelmät voidaan jakaa kahden suureen luokkaan: aatteellisiin ja viattomiin. Edellisiin kuuluvat kaikki ne näytelmät, jotka voimakkaammin tai laimeammin esittävät jotain yhteiskunnallista aatetta, ja sellaisia nykvaikaiset aatteelliset kappaleet jokseenkin poikkeuksetta esittävät jotain edellämämainituista aatteista. Viimeksi mainittuihin taas kuuluvat sellaiset näytelmät joilla ei ole mitään ei ainakaan selvästi havaittavaa ylh-

teiskunnallista aatetta ajettavana, jotka esittävät vain tilapäisiä yksityiselämän kohtauksia; tavallisimmasti ne ovat huvinäytelmiä ja tragi-koomillisia näytelmiä.

Työläisten näyttämön, jos se tahtoisi edes osaksikaan palvelia määrättyä aatteellista tarkoitusta, olisi tyydyttävä näyttelemään vain sosialistisia aatteita esittäviä ja "viattomia" näytelmiä. Ei tulisi rahanhankinnan enempi kuin näyttämötraagillisuudenkaan antaa vietellä itseänsä näyttelemään sellaisia häväistyksiä sosialistipuolalle, kuin esimerkiksi "Huonoja paimenia."

Muutamat arvostelijat ovat kai aivan tosissaan väittäneet "Huonoja paimenia" näytelmäksi, joka "osottaa mihin anarkistinen taistelutaktiikka johtaa". Mutta sellaista arvostelua tuosta näytelmästä ei voida antaa, jos ollenkaan otetaan lukuun sen jättämää tunnevaikutusta, joka aina on asetettava ensimmäiselle sijalle näytelmän laatua arvostellessa. "Huonojen paimenia" jättämä tunnevaikutus on ehdottomasti suosiollinen näytelmän päähenkilölle Jean Rouille, joka on anarkisti: sarnaa anarkismia ja saarnaa sitä sosialistipuoluetta törkeästi häpäisevällä tavalla. Vai mitä tahtoo sanoa hänen, näytelmän päähenkilön, seuraava voimakas puheensa lakkolaisille:

"Te soimaatte minua siitä, että minä hylkäsin radikaalien ja sosialistien edustajien avun, kun he tahtoivat sekaantua meidän asioihimme ja ottaa johtaaksensa lakkomme. — Jaa, minä tein sen, se on tosi, ja ylpeilen siitä. Teidän edustajanne... haa... minä olen nähnyt heidät! Ja te itse, oletteko unohtaneet tuota arvotonta peliä... sitä surkeata ja tyhmää ivailua, jota he näyttelivät viime lakon aikana? Kuinka he, ajettuaan työväen kaikkein epätoivoisimpaan vastus-

tamiseen, antoivat heidät, nuo heikot, käsin ja jaloin sidotut, antoivat heidät isännälle juuri viimeisenä päivänä, kun viimeinen ponnistus, viimeinen yritys olisi pakottanut heidät myöntymään. Ei, minä en tahdo, että avun nimessä nuo petkuttajat olisivat sitoneet teidät sellaisilla ehdoilla, joiden nojalla te olisitte olleet ainoastaan välikappaleina kannattamaan ja enentämään heidän vaalietujansa, ainoastaan saaliina heidän poliittisen ahneutensa tyydyttämiseksi. Teillä ei ole mitään yhteistä noiden ihmisten kanssa. Heidän etunsa yhtyvät yhtä vähän teidän etujenne kanssa kuin koronkiskojain ja heidän velkamiehensä etu... kuin murhaajan ja hänen uhrinsa etu... Katsokaamme mitä he ovat tehneet teidän eduksenne. Ovatko he koettaneet tehdä jotakin teidän hyväksenne? Missä on se vapauttava laki, jonka he ovat äänestäneet... jonka ovat ehdottaneet?"

Jos nyt todellakin kappale kokonaisuudessaan antaisi sellaisen tunnevaikutuksen, että esillä lainatun saarnaaja, näytelmän päähenkilö on väärässä, näytelmä voitaisiin pitää kiitettävänä sosialistisena agitatsioonikappaleena, mutta näytelmä ei jätä sellaista vaikutusta, vaan sellaisen vaikutuksen, että anarkisti Rouille oli oikeassa. Ja silloinhan pitäisi olla selvää, että tuotakaan kappaletta ei voida suosittelua minään sosialistisena näytelmänä.

Ei tarvitse erityisesti kiinnittää huomiota siihen tosiasiaan, että näyttämöillämme esitetään selvää porvarillisuutta esittäviä ja edistäviä aatteellisia näytelmiä lukematonta.

Työväen näyttämöiden esityksien tarkoituksena tulee nykyään olla, ensiksi tyytymättömyyden herättäminen kapitalistisen järjestelmän oleellisempia taloudellisia ja

siveellisiä kurjuuksia vastaan, toiseksi ohjata tuota tyytymättömyyttä järjestettyyn toimintaan ja kolmanneksi opastaa katsojiansa uusien sosialististen elämänarvojen ihailmiseen.

*

Ylimalkaisen arvioimisen mukaan Ameriikan suomalaisten sosialistiosastojen näytelmäseurat nykyään jo ansaitsevat osastoilleensa enemmän kuin sata tuhatta dollaria vuosittain.

Niin pienessä liikkeessä kuin meidän suomalaisten siirtolaisten sosialistinen liike on, tuo rahallinen tulos jo sellaisenaan on mielenkiintoinen seikka, jo "kylmänä numerona" sen pitäisi aiheuttaa enemmän mielenkiintoa näytelmäseuroihimme ja näyttelijöihin kuin mitä vielä nykyään osastoissa ja näytelmien katsojissa on.

Rahanhankkimispuoli on kuitenkin kaikissakin meidän yrityksissämme sivuasiasia, välttämätön paha, jota me emme voi poistaa,

mutta jota ei voida eikä sitä saa pitää kaikkimääräänä pääasiana. Pääasiaksi täytyy näyttelemisessämme tulla luokkatunteen kiihottaminen ja luokkavalituksen herättäminen ja levittäminen. Viimeksimainitut ovat kyllä riippuvia rahasta, mutta rahanhankkiminen ei toki saa tulla ainoaksi määrääjäksi sille, mitä näytellään ja miten näytellään.

Sosialistiosastojen näytelmäseurojen tulee pyrkiä sosialistista teatteria kohti. Siihen pyrkiminen on vaivaloista ja hidasta, mutta jos siihen ei pyri juuri sosialistiosastojen näyttämöt kutkaan muutkaan eivät tule siihen koskaan pyrkimään.

Sosialistista teatteria kohti pyrkinessä tulee ensiksi perinpohjin kuolettaa se nykyään melkein yksinvaltiana oleva ajatus, ettei ole olemassa mitään omille teillensä jyrkästi pyrkivää sosialistista taidetta. Sitä on olemassa ja siihen voidaan päästä.

□ □ □ □

Yksin -- kaksin

Ikävä on olla kun yksin on yksin,
moni silloin silmästä kyynele putoo.
Ikävämpi vielä kun kaksi vieretyksin,
erilaista elämänkangasta kutoo.

Hauska on olla kun rattoisa rauha
valtaapi yhdenkin sielun ja mielen.
Hauskempi vielä kun sopusointu lauha
soittoa kahden on sydämen kielen.

Jussi Raitio.

□ □ □ □